

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	90
Land:	Jordan
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	"Mänskliga rättigheter i Jordanien 2006"
Udgivet:	6. marts 2007
Optaget på baggrundsmaterialet:	19. juli 2007

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Jordanien 2006

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Jordanien har anslutit sig till flertalet av de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna, dock med flera reservationer. Terroristattentaten den 11 september 2001 och attentaten i Amman i november 2005 har bidragit till att säkerhets- och underrättelsetjänsterna alltjämt har en mycket stark ställning i landet. Att behålla den stabilitet som kungadömet åtnjuter är överordnat andra intressen. Hösten 2005 presenterade regeringen en nationell reformplan för Jordaniens utveckling under de kommande tio åren. Få reformer har dock kommit till stånd och under våren 2006 utarbetades en ny nationell handlingsplan (*We are all Jordan*) som ersätter tidigare strategier. Hittills har den nya planen inte resulterat i några konkreta framsteg och under det gångna året har snarare en allmän åtstramning skett. Ett positivt tecken är att en enhet för mänskliga rättigheter i oktober 2006 etablerats vid Inrikesministeriet.

Jordanien är en konstitutionell monarki där monarken, kung Abdullah II bin Hussein, har ett starkt inflytande över politik och samhällsfrågor. Allmänna val hölls senast i juni 2003 och skall enligt tidtabellen hållas under 2007 men mycket tyder på att de kommer att skjutas upp. Lokala val skulle ha hållits 2006 men har skjutits upp till nästa år. Partipolitiken är svag. I det politiska livet råder ett stort underskott på kvinnligt deltagande.

Mediers frihet att verka har trots vissa reformer delvis stramats åt under året och presskåren arbetar under självcensur. Rätten att demonstrera är fortsatt beskuren och de få demonstrationer som tillåts är hårt bevakade. Under sommaren 2006 genomfördes dock flera demonstrationer kopplade till kriget i Libanon. Dessa demonstrationer riktade sig inte mot den egna regimen. En ny striktare terroristlagstiftning antogs av parlamentet i september 2006 men har

ännu inte trätt i kraft. Lagen har fått skarp kritik från MR-organisationer för att inskränka personliga fri- och rättigheter.

Den jordanska konstitutionen garanterar domares självständighet. Regeringen har på senare år har vidtagit åtgärder för att stärka domstolsväsendet men trots detta kan det fortfarande inte anses vara oberoende. Enligt det nationella centret för mänskliga rättigheter (NCHR) är för närvarande cirka 600 personer frihetsberövade i brottsförebyggande syfte.

Dödsstraff är enligt lag tillåtet och tillämpas. I juni 2006 beslutade regeringen att dödsstraff inte skall tillämpas för vissa brott. Förslaget har ännu inte antagits av parlamentet.

Jordansk lag garanterar att häktade samt fängslade skall behandlas på ett humant sätt men uppgifter förekommer om godtyckliga gripanden och misshandel och tortyr i samband med frihetsberövande, vilket också påtalades i juni 2006 av FN:s särskilda rapportör för tortyr.

Olika former av könsdiskriminering existerar. Cirka 25 kvinnor faller varje år offer för så kallade hedersmord. Framsteg har gjorts för barnens rättigheter , bland annat inom utbildnings- och hälsosektorn där.

Enskilda organisationers tillåts verka men övervakas noga och är bland annat förbjudna att ta emot finansiering från utländska källor, vilket dock ofta kringgås till synes med myndigheternas goda minne.

I FN:s ”Human Development Index” (HDI) som omfattar 177 länder rankas Jordanien som nummer 90. Enligt UNDP lever cirka 14 procent av befolkningen under FN:s så kallade fattigdomsgräns. Arbetslösheten är hög.

En stor del av statsbudgeten utgörs av utländskt bistånd, vilket också är en konsekvens av landets geografiska läge i en orolig region.

Associeringsavtalet mellan Jordanien och EU trädde i kraft i maj 2002, och anger uttryckligen respekt för mänskliga rättigheter som en grundval för samarbetet. En särskild underkommitté för MR- och demokratifrågor har inrättats inom ramen för avtalet.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Jordanien har ratificerat följande centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). De två fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet har varken undertecknats eller ratificerats.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW). Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har varken undertecknats eller ratificerats.
- Konventionen mot tortyr (CAT). Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har varken undertecknats eller ratificerats.
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC). De två fakultativa protokollen om handel med barn och barn i väpnade konflikter ratificerades 3 oktober 2006.

Landet har inte anslutit sig till majoriteten av protokollen till konventionerna ovan. Rapporteringen till konventionsövervakningskommittéerna är delvis bristfällig och saknas/alternativt har inkommit för sent i flera fall. Rapportering till CEDAW inlämnades 2005 och till CRC den 27 september 2006. På utrikesministeriet finns en särskild enhet för MR-frågor som bland annat arbetar med rapportering till kommittéerna.

Fyra konventioner publicerades i den officiella tidningen Official Gazette i juni 2006, men ännu inte CEDAW eller CRC. Den nationella lagstiftningen skall anpassas efter konventionerna och en kommitté har tillsatts för detta arbete. Barnkonventionen väntas bli publicerad inom kort och en nationell lag för dess genomförande skall godkännas av parlamentet.

Jordanien har gjort flera reservationer mot konventionen om barnets rättigheter och konventionen om avskaffandet av all diskriminering mot kvinnor, bland annat rätten för kvinnor att överföra sitt jordanska medborgarskap till sina barn samt deras rättigheter inom familjen. Avseende konventionen om barnets rättigheter berör reservationerna rätten till religion, omhändertagande av barn samt adoption.

Jordanien har inte anslutit sig till 1951 års flyktingkonvention eller dess protokoll från 1967. År 1998 ingick Jordanien en överenskommelse med FN:s flyktingkommissarie (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) om praktiskt samarbete. Jordanien har inte heller anslutit sig till konventionen för utländska arbetares rättigheter.

Jordanien var det första arabiska land som ratificerade Romstadgan från 1998 om inrättande av den internationella brottsmålsdomstolen i Haag.

FN:s särskilda rapportör avseende tortyr genomförde i juni 2006 ett besök i Jordanien på inbjudan av landets regering. I ett pressmeddelande framförde rapportören kritik mot att vid två tillfällen ha nekats möjlighet att genomföra sina undersökningar i enlighet med vad som överenskommits (vid Criminal Investigation Department respektive General Intelligence Department).

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Jordanien har ratificerat (se ovan) konventionen mot tortyr (CAT). I praktiken lever dock inte Jordanien upp till vad detta innebär ifråga om lagstiftning och myndigheters agerande. Enligt rapporter från Amnesty och andra MR-organisationer förekommer tortyr och omänsklig behandling exempelvis vid förhör av häktade och på landets fängelser. Detta har bekräftats av en av regeringen tillsatt kommitté. FN:s särskilda rapportör för tortyr framförde i samband med ett besök i Jordanien juni 2006 kritik särskilt mot Criminal Investigation Department (CID) respektive General Intelligence Directorate (GID) vad gällde förekomst av tortyr och annan inhuman behandling. Rapportören drog slutsatsen att tortyr regelmässigt förekommer vid dessa institutioner. Även Amnesty International och andra MR-organisationer (exempelvis Human Rights Watch) framför kritik mot CID och GID för bruket av tortyr i syfte att framtvinga erkännanden.

Det finns enligt uppgift klara brister i uppföljning av polisens agerande vid anklagelser om tortyr. Vidare saknas ett transparent system för att granska påstådda övergrepp begångna av polis och säkerhetstjänst. Vid anklagelser om tortyr väger ofta polisens röst tyngre än individens. Vidare har offer för tortyr enligt det nationella centret för mänskliga rättigheter (NCHR) svårt att få kompensation av staten.

FN:s rapportör för tortyr rekommenderade den jordanska regeringen att:

- kriminalisera all form av tortyr i enlighet med artikel ett i konventionen mot tortyr samt införa relevanta straffpåföljder,
- noga utreda anklagelser om tortyr och ställa ansvariga till svars,
- avskaffa specialdomstolar,
- införa förebyggande åtgärder mot tortyr såsom medicinsk dokumentation, access till advokat, samt övervakning av förhörsmetoder,
- godta rätten för enskilda att framföra klagomål till olika FN-organ, samt
- ratificera tilläggsprotokollet till konventionen mot tortyr.

Även NHCR rekommenderar att all form av tortyr och annan inhuman behandling kriminaliseras. Mot bakgrund av att gällande lagstiftning inte är

tillfredställande sände NCHR i december 2005 ett memorandum till premiärministern med krav på flera olika lagändringar för att säkerställa att tortyr inte skall förekomma.

Regeringen har en ambition att genomföra en mer omfattande förändring av fängelsesystemet och har inlett utbildning av polis och fängelsepersonal i MR-frågor. Enligt NCHR:s rapport skedde flera förbättringar av förhållandena i fängelserna under 2005 och antalet anmälda klagomål till NCHR sjönk märkbart. Möjligheten för journalister och NGO:s att besöka fängelser har också förbättrats. Omfattande brister kvarstår:

- De jordanska fängelserna är enkla och överbefolkade. Enligt inrikesministeriet sitter för närvarande sitter cirka 6 500 personer internerade i landets tio fängelser. Byggandet av nya anstalter har inletts.
- Interner tvingas dela cell och ofta åtskiljs inte de interner som har begått grova brott från dem som straffats för mindre förseelser vilket skapar säkerhetsproblem. Med de nya anstalter som ska byggas förutses större möjligheter att dela upp internerna utifrån de brott de begått, vilket skulle förbättra säkerheten. Kvinnoavdelningar saknas i flera fall.
- Fängelserna har hög omsättning på personal, det finns brister i hälsovård, möjligheter till rehabilitering och återanpassningsprogram efter avtjänat straff.
- Interner måste betala för måltider (förutom lunch).
- Återfallsfrekvensen bland brottslingar, är hög, enligt NCHR.
- Rättsstödet till interner lider även av stora svagheter; endast hälften av internerna har kontakt med advokat enligt NCHR, ofta på grund av otillräckliga ekonomiska resurser.

Under året har det inte rapporterats om av statsmakten sanktionerade mord eller ofrivilliga försvinnanden.

4. Dödsstraff

Dödsstraff är enligt lag tillåtet och sker genom hängning. Minst tjugofem personer har dömts till döden. Regeringen överväger i nuläget inget avskaffande av dödsstraffet. I juni beslutade regeringen att dödsstraff inte längre ska tillämpas för vissa kategorier av brott, exempelvis narkotikarelaterade brott eller brott mot vapenlagen. Det återstår ett antal typer av brott som kan leda till dödsstraff, däribland brott mot nationens säkerhet, exempelvis terroristbrott, brott mot mänskligt liv, som mord eller våldtäkt där kvinnan är under 15 år. Amnesty International anser att oberoende experter bör tillåtas granska varje enskild dom och även bevaka rättegångarna. Amnesty International föreslår vidare att låta en FN-kommitté granska dödsstraffet i Jordanien. Några enstaka enskilda organisationer i landet verkar aktivt för

dödsstraffets avskaffande. Den offentliga debatten i ämnet är annars i det närmaste obefintlig.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Enligt Amnesty International och Human Rights Watch sker regelmässigt gripanden av enskilda som frihetsberövas i några dagar, upp till en vecka. Detta strider mot jordansk lag som säger att polisen inte får kvarhålla en person längre än 24 timmar. För brott som lyder under säkerhetsdomstolen (State Security Court) har polisen i praktiken rätt att kvarhålla en person i upp till en vecka vilket likaledes strider mot lagen om kvarhållande i upp till 24 timmar. Den i augusti av parlamentet antagna nya terroristlagstiftningen medger att personer kan hållas gripna i upp en månad utan åtal, enbart på basis av misstanke om terroristrelaterad verksamhet. Flera parlamentariker som röstade mot lagen menar att den i flera avseenden strider mot mänskliga rättigheter. Lagen har även kritiserats av MR-organisationer.

Enligt jordansk lag krävs ett skriftligt beslut för att anhålla en person men så sker inte alltid.. Uppgifter från bland annat Amnesty förekommer om att godtyckliga frihetsberövanden sker, särskilt av säkerhetstjänsten General Intelligence Department (GID). Rapporter från bland annat NHCR och Amnesty International gör gällande att GID kan hålla personer frihetsberövade i perioder upp till ett par månader eller längre. De frihetsberövade tillåts ofta inte att underrätta familj eller ha kontakt med advokat. Det händer regelmässigt att personer som hållits frihetsberövade av säkerhetstjänsten sedan frisläpps utan att något åtal väcks. Amnesty International rapporterar om att gripanden ibland kan ha politiska förtecken som bygger på misstankar om samröre med islamistiska extremistiska grupperingar eller terroristverksamhet.

Med hänvisning till lagen om brottsförebyggande åtgärder kan guvernörer besluta om att frihetsberöva personer. Förra året hölls enligt NCHR cirka 500 personer frihetsberövade med hänvisning till denna lag och för 2006 anges siffran ha stigit till 600 personer.

Det finns inga särskilda reserestriktioner för jordanier. Tidigare har krävts av en kvinna att hon har ett medgivande från sin far alternativt sin make om hon vill ansöka om ett pass. Denna restriktion har nu tagits bort.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Det finns uppenbara brister i rättsväsendet som kan kategoriseras enligt följande:

1. Specialdomstolarnas ställning

Författningen tillåter specialdomstolar som exempelvis State Security Court, som består av två militära och en civil domare. Enligt många advokater i Jordanien men också Amnesty International lever den inte upp till internationell standard och borde avskaffas. Domstolen dömer i mål om risk för uppror, terrorism, nationell säkerhet, förtal av kungafamiljen, finansiella anklagelser samt narkotikamål och förhandlingarna hålls ibland bakom lyckta dörrar. Bland annat har journalister åtalats inför denna domstol med hänvisning till att de har publicerat artiklar som har skadat den nationella sammanhållningen. Endast domar som överstiger ett straff på tre år kan överklagas till högsta domstolen. Någon författningsdomstol existerar inte i landet.

2. Jordaniens lag om brottsförebyggande åtgärder

Denna lag kritiseras för att den ger landets guvernörer rätt att frihetsberöva eller belägga personer med restriktioner (husarrest) med hänvisning till brottsförebyggande åtgärder då personen i fråga kan förväntas begå brott eller utgöra ett hot mot den allmänna säkerheten. Beslutet är administrativt och tas inte av någon domstol.

3. Rättsväsendets arbetsbörda

Trots att ändringar gjorts i lagstiftningen har inte mycket hänt för att lätta på domstolarnas arbetsbörda, enligt NCHR. Ett nytt datoriseringssystem har inrättats i domstolarna och extra resurser har satts in för att öka insynen i arbetet och korta väntetiderna.

4. Domares självständighet och utbildning

Den jordanska författningen garanterar domares självständighet. Även om regeringen på senare år har vidtagit åtgärder för att stärka domstolsväsendet kan det fortfarande inte anses vara oberoende. Exempelvis utses landets domare av en kommitté vars ledamöter har utsetts av kungen. Justitieministeriet har stort inflytande över utnämningar av domare. År 2004 initierades en treårig reformplan för att modernisera domstolarna. Enligt NCHR saknas även tydliga kriterier för domaryrket.

5. Brister i insyn i rättsväsendet

Det saknas en oberoende granskning av domstolars och rättsväsendets arbete för att kvalitetssäkra verksamheten enligt NCHR.

Det jordanska domstolsväsendet består av flera typer av domstolar. Förutom specialdomstolarna som redan nämnts finns Sharia-domstolar som dömer för den muslimska befolkningen i familjerättsliga mål. För kristna finns motsvarande domstolar för dessa typer av mål medan även kristna lyder under sharialagen i arvsrättsliga frågor.

Ett nationellt center för mänskliga rättigheter (NCHR) med cirka 30 anställda etablerades i juni 2003 med uppgift att bland annat fungera som ett slags ombudsman för de mänskliga rättigheterna. Enskilda personer kan vända sig till NCHR om de anser att deras mänskliga rättigheter har åsidosatts av staten eller den privata sektorn. Ungefär 250 anmälningar registrerades under 2005 och antalet anmälningar under 2006 har enligt NCHR ökat med tio procent. Ökningen bör enligt NCHR ses som ett tecken på att medvetandet har ökat hos allmänheten om de personliga rättigheterna och möjligheterna att anmäla brott till NCHR, snarare än att det faktiska antalet kränkningar ökat. Anmälningarna berör bland annat möjligheten att erhålla jordanskt medborgarskap, rätten att etablera fackföreningar samt kränkande behandling av polisen i samband med frihetsberövande.

Både män och kvinnor har tillgång till domstolar. I en familjedomstol väger mannens ord oftast tyngre än kvinnans. Straffbarhetsåldern för barn är 12 år. För brott i åldrarna sju till 12 år kan skyddstillsyn tilldömas.

7. Strafffrihet

Vid sidan av kungen och kungafamiljen som åtnjuter strafffrihet, ställs inte ministrar inför domstol under sin ämbets tid. Detsamma gäller parlamentsledamöter. Vid misstanke om brott döms de av ett särskilt råd.

Någon tillförlitlig information om eventuell underlåtenhet att beivra och bestraffa brott är svårt att finna. Frågan hör samman med de problem med korruption som finns i samhället och att personer använder sig av informella kontakter, "wasta", för att söka vinna personliga fördelar.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Den jordanska konstitutionen garanterar press- och yttrandefrihet men innehåller också vissa restriktioner. Även om kungen och regeringen ofta uttalar sig om behovet av ökad pressfrihet går denna utveckling långsamt. I praktiken har de senaste årens politiska utveckling i regionen och fortsatta instabilitet inte märkbart ha påverkat journalisters yttrandefrihet i positiv riktning.

Förtal mot kungen eller den kungliga familjen kan fortfarande leda till fängelsestraff och är tillsammans med frågor kring landets säkerhet, militären och landets relation till andra länder ämnen som inte tillåts tas upp offentligt. Ett stort mått av självcensur anses existera hos landets presskår. Kungahuset, domstolar, polisväsendet, säkerhetspolisen är särskilt känsliga ämnen att rapportera om. Under sommaren togs flera journalister som rapporterade om Libanonkriget in för utfrågning.

Vissa positiva förändringar har skett de senaste åren, som exempelvis upprättandet av ett mediaråd som om det lyckas uppfylla sin roll kan underlätta relationen mellan regeringen och medierna genom att skapa utrymme för dialog. En av rådets funktioner är att ta emot klagomål från anställda inom medierna. Viss kritik som riktats mot rådet har sin grund i att organet inte är helt oberoende från statsmakten. Vidare har en privatisering av de jordanska medierna inletts. Förväntningarna på att detta skulle leda till ökad mångfald och oberoende har ännu inte uppfyllts. Utöver den första oberoende dagstidningen (Al-Ghad) som började ges ut 2005 har inga nya tillkommit. I alla andra dagstidningar har staten egna intressen och inflytande genom visst ägarskap.

Enskilda organisationer (NGO:s) tillåts verka under förutsättning att de är registrerade, vilket i sig är en procedur som är mycket tidskrävande. Enskilda organisationer övervakas noga och är bland annat enligt lag förbjudna att ta emot finansiering från utländska källor, vilket ofta kringgås med vad som tycks vara myndigheternas goda minne. Trots detta växer antalet NGO:s i Jordanien och de för på många områden en dialog med regeringen.

Demonstrationer är generellt sett förbjudna i Jordanien. Man kan ansöka om att få demonstrera och tillstånd ges då av provinsguvernören, vars beslut inte kan överklagas. Det finns hos regeringen en rädsla att islamisterna skall få en starkare ställning vilket har tagit sig uttryck i att man från säkerhetstjänsten noga följer vad som sker i landets moskéer. De flesta imamers predikningar i samband med fredagsbönen genomgår statlig censur.

Fyra medlemmar av IAF (Islamic Action Front), som också är parlamentsledamöter, åtalades i somras i samband med att de besökte den dödade Al-Qaida ledaren Al-Zarqawis hem och framförde kondoleanser. Grunden för åtalet var artikel 150 i strafflagen som förbjuder uttalanden (muntliga eller skriftliga) som kan leda till sektarism eller annan nationell splittring. Två åtalade dömdes till fängelse av State Security Court. Ärendet har varit mycket uppmärksammat i media och domen har kritiserats för att strida mot yttrandefriheten. I oktober benådade kungen de dömda, vilket kan ses som ett tecken på att kungen vill undvika att bidra till att stärka oppositionen (IAF).

Trots att religionsfrihet finns inskrivet i den jordanska konstitutionen – och olika religioner utövas också i praktiken – är det enligt lag förbjudet att konvertera från islam, ett brott som är belagt med dödsstraff.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Den jordanska demokratiseringsprocessen riskerar ständigt att bromsas av säkerhetssituationen i regionen.

Jordanien är en monarki där kung Abdullah II bin Hussein har ett starkt inflytande över politik och samhällsfrågor. Kungen är överbefälhavare, utnämner premiärministern och har i praktiken inflytande över hela regeringens sammansättning, inklusive utnämningen av medlemmarna i senaten. Monarken är också landets överbefälhavare. Parlamentet består av det folkvalda underhuset med 110 platser och senaten som består av 55 ledamöter vilka utses av kungen. Senatorerna kan ses som ett antal handplockade rådgivare.

Allmänna val hölls sommaren 2003, efter att parlamentet varit upplöst i två år, och efter att ha skjutits upp två gånger på grund av det spända läget i regionen. Den allmänna bedömningen är att valen i stort sett genomfördes på ett korrekt sätt. De personer som valdes in i underhuset är i stor utsträckning äldre ledare från klanområdena. Samtidigt som de utgör ett stöd för kungen representerar de en mer traditionell syn på samhället än den som kungafamiljen och regeringen står för. Nya allmänna val är schemalagda att hållas under 2007 men mycket tyder på att de kommer att skjutas upp. Lokala val skulle ha hållits under 2006 men har skjutits upp till 2007.

Jordaniens demokratiska utmaningar kan delas in i fem områden:

1. De politiska partiernas ställning

Politiska partier i en västerländsk mening är svaga till förmån för ett traditionellt samhällssystem med stark stamlojalitet. Många företrädare och ledare i politiken baserar sitt väljarunderlag på stöd från den egna klanen. Den enda politiska sammanslutning som kan sägas vara ett parti är Islamic Action Front, den politiska grenen av muslimska brödraskapet. Kungens egen maktbas vilar främst på klanerna samt armén. Som en följd av de svaga partistrukturerna föredrar politiker att kandidera till val i egenskap av person.

2. *Vallagen*

Jordaniens nuvarande vallag (en man en röst) ger väljare alternativet att antingen rösta på ett parti eller en enskild kandidat. Lagen har kritiserats för att diskriminera islamisterna och statsbefolkningen som i stor utsträckning är palestinier, till förmån för klanfamiljer ute i landet. Systemet har i stor utsträckning haft som konsekvens att klantänkandet styrt väljarbeteendet. Kungen uttryckte förra året en vilja att inför nästa allmänna val införa en demokratisk och modern vallag som reglerar partiväsendet. En reviderad lag skulle ha behandlats på parlamentets extra sittning under hösten 2006, men i sista stund sköts frågan upp.

3. *Underskott på kvinnligt deltagande i det politiska livet*

I jordanskt politiskt liv råder ett stort underskott på kvinnligt deltagande, både på nationell och lokal nivå. Inför det senaste valet till underhuset beslutade regeringen att införa en särskild kvot, som garanterade att minst sex kvinnor skulle få en plats i parlamentet. I hela riket ställde 55 kvinnor upp för val. I likhet med de flesta manliga kandidaterna var majoriteten inte medlemmar i något parti utan kandiderade i personlig egenskap. Utfallet blev mycket magert, inte någon kvinna lyckades få tillräckligt många röster för att kunna konkurrera ut någon av de manliga kandidaterna. De sex kvinnor som har kommit in har alltså tilldelats plats i enlighet med kvoten. NGO:s som arbetar med kvinnors rättigheter har drivit en kampanj för att öka den kvinnliga andelen i kommunstyrelserna till 20 procent, för vilket det krävs ändringar i kommunalvalslagstiftningen. Reviderad lagstiftning har ännu inte behandlats av parlamentet.

4. *Det politiska stödet för sambällsreformerna*

Såväl kungen som premiärministern har lyft fram behovet av politiska och administrativa reformer och att Jordanien skall ses som ett modelland i den muslimska världen. I realiteten går dock reformerna långsamt, och få konkreta framsteg har tagits utifrån den nationella agenda som förra året presenterades som en viktig (tioårig) reformagenda. Denna agenda har under våren 2006 ersatts av en ny nationell strategi, *We are all Jordan*, som enligt kungen ska ersätta alla tidigare reformstrategier. Än så länge är det oklart om denna nya strategi kommer att leda till några reformframsteg. Ett positivt tecken är att en enhet för mänskliga rättigheter nu har etablerats inom Inrikesministeriet. Enheten kommer enligt egen uppgift att samarbeta med MR-organisationer och utreda lokal såväl som internationell kritik rörande mänskliga rättigheter i Jordanien.

5. *Wasta*

Att personer använder sig av informella kontakter för att söka vinna personliga fördelar, så kallad "wasta", är en mycket utbredd företeelse på alla nivåer i det jordanska i samhället. I en undersökning om wasta som redovisats av UNDP uppgav 90 procent av de tillfrågade att de ansåg sig behöva wasta för att nå sina mål. Mer än 40 procent uppgav att de ansåg att det var omöjligt att göra affärer vare sig inom den privata eller offentliga sektorn utan att använda sig av wasta.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Den jordanska ekonomin utvecklades under flera år i positiv riktning med ökad BNP och låg inflation. Under 2006 har den jordanska ekonomin försämrats, tillväxten avtagit och inflationen ökat. Budgeten dras med stora underskott i betalningsbalansen och höjda priser på olja utgör ett växande problem vilket drabbar civilbefolkningen. Investeringar sker främst inom byggsektorn och kommer inte medelklassjordanierna till del. På flera håll i Jordanien finns fattiga grupper, exempelvis i städer som Zarka (utanför Amman) och Maan och i glesbygdsområden. Från oberoende håll framförs allt oftare att Jordanien håller på att förlora sin medelklass.

Arbetslösheten är den främsta orsaken till fattigdom och social utslagning. Den officiella arbetslöshetssiffran i oktober 2006 var 14.5 procent men i realiteten är siffrorna troligtvis betydligt högre. Med nuvarande tillväxttakt kommer arbetslösheten enligt uppgift från Noor Al-Hussein Foundation (en så kallad "Royal NGO") att öka till 20 procent inom tio års tid. Som det ser ut nu så sjunker tillväxttakten snarare än ökar vilket gör situationen än mer alarmerande. Rätten till arbete finns inskriven i den jordanska konstitutionen. Människor som aldrig haft ett arbete saknar tillgång till hälsoförsäkringar. Detsamma gäller för jordbruksarbetare, som saknar social- och hälsoförsäkring.

Jordanien har bland de yngsta befolkningarna i världen. Över 50 procent av befolkningen är under 16 år. Den unga och snabbt växande befolkningen utgör såväl en möjlighet som hinder för fortsatt ekonomisk och social utveckling. För närvarande finns en utbredd arbetslöshet inte minst bland unga människor. En orsak är arbetsmarknaden där enklare arbeten inom jordbruket och byggen ofta utförs av utländska gästarbetare som utgör en mycket stor grupp i Jordanien. Uppskattningsvis finns kanske så många som 400 000-500 000 egyptier, men också irakier, syrier, filippiner och lankeser. De lyder inte under jordansk arbetslagstiftning vilket exempelvis betyder att de inte har rätt till minimilön eller att vara medlem i fackföreningar. Denna grupp saknar även

socialförsäkringar. Många gästarbetare vistas illegalt i Jordanien. De illegala immigrantarbetarna tillhör en mycket utsatt grupp med minimala rättigheter om de blir sjuka eller skadade vid till exempel arbetsplatsolyckor. Enligt rapporter förekommer det att illegala gästarbetare deporteras ur landet bland annat till Irak, exempelvis vid polisrazzior vid byggarbetsplatser. I oktober 2006 aviserade Inrikesministeriet att man har tagit fram en strategi som syftar till att ersätta de cirka 40 000 utländska industriarbetarna med jordanska arbetare. Strategin måste först undertecknas av kommunerna. Det finns även planer hos regeringen på att höja arbetsavgiften för gästarbetare. Förutom utländska arbetare omfattas inte heller jordbruksarbetare eller hushållsanställda av arbetslagstiftningen.

Fackföreningar är traditionellt svaga i Jordanien och rätten att organisera sig och strejka lyder under restriktioner. Bland annat har inte lärare rätt till att bilda fackföreningar. Minimilönen höjdes under 2006 från 85 jordanska Dinar (JOD) till 110 JOD (cirka 1 150 SEK), men det förekommer enligt uppgift ofta att minimilönen inte respekteras. Tiggeri och barnarbete är vanligt förekommande.

Regeringen försöker på olika sätt att stimulera ekonomin för att skapa nya arbeten samtidigt som den anstränger sig för att minska den offentliga sektorns storlek. En utmaning är att skapa de uppemot 45 000 nya arbetstillfällena, som enligt uppgifter i den nationella strategin för fattigdomsbekämpning behövs varje år för att minska arbetslöshetssiffrorna. Därutöver behövs arbeten för de över 190 000 personer som redan är undersysselsatta eller arbetslösa.

Jordanien har ratificerat sju av ILO:s åtta centrala konventioner. Landet har inte ratificerat konventionen om föreningsfrihet. Trots att konventionen om barnarbete har ratificerats förekommer barnarbete inte sällan.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovården i Jordanien anses vara god. Under de senaste åren har statens utgifter för hälsovård ökat och enligt UNDP har 98,5 procent av befolkningen tillgång till offentlig sjukvård som i praktiken främst omfattar primärhälsovård. Det finns dock grupper, ofta extremt fattiga, som lever i isolerade områden där tillgänglighet till hälsovård saknas. Brist på utbildad sjukvårdspersonal och mediciner har i vissa fall noterats enligt NCHR:s rapport. Medellivslängden i landet ökar och ligger för närvarande för män på 69 år och för kvinnor på 73 år. Samtidigt minskar barnadödligheten och är en av de lägsta i regionen.

12. Rätten till utbildning

Utbildningssystemet i Jordanien håller förhållandevis hög standard, även om det finns utrymme för ytterligare modernisering av undervisningssystemet.

Läskunnigheten bland vuxna uppgår till 90,9 procent och är så hög som 99,4 procent i åldersgruppen 15-24 år. Enligt uppgift från UNDP avsätts cirka 20 procent av statsbudgeten årligen till utbildningssektorn. På NCHR:s initiativ har utbildningsministeriet inlett en treårig strategi för att stärka kunskapen om mänskliga rättigheter inom utbildningsväsendet. Den innebär bland annat att undervisning i mänskliga rättigheter införs samt att lärares kunskap i MR-frågor stärks.

Alla barn omfattas av en kostnadsfri tioårig obligatorisk grundskola, även om vissa palestinska flyktingbarn endast har rätt att gå i skolor som drivs av UNRWA. Barnen från Gazalägrat har inte rätt att läsa på de offentliga universiteten enligt Amnesty International. Enligt Human Rights Watch har myndigheternas otydlighet inför skolstarten 2006 rörande irakiska flyktingbarns rätt att gå i skola lett till att många irakiska barn står utan skolgång. I flera geografiskt isolerade områden saknas kompetenta lärare och de är också vanligt att lärare inte stannar på sina tjänster länge. I fattigare områden förekommer det att barn trots rätten till skolgång inte går i skola. Den tvååriga gymnasieutbildningen är inte obligatorisk men är kostnadsfri för de jordanska medborgarna.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Jordanien är ett lägre medelinkomstland och placerar sig på nionde plats bland 19 arabländer enligt den så kallade Human Development Index (HDI). Fattigdom är fortfarande ett reellt problem i landet och enligt UNDP lever uppskattningsvis 14 procent av befolkningen under FN:s så kallade fattigdomsgräns (det innebär en ungefärlig inkomst på mindre än 300 jordanska dinarer per månad för en familj med sex medlemmar). Mer än 400 000 personer räknas till de extremt fattiga, flertalet i denna grupp är beduiner som saknar fast boplat. Särskilt utsatta är de personer som lever i små isolerade grupper i geografiskt utsatta områden med avsaknad av fungerande kommunikationer, hälsovård och skolor. Möjlighet till yrkesutbildning saknas ofta. De personer som lyckas förbättra sin situation genom utbildning flyttar oftast till städerna. Det kan noteras att andelen kvinnor som arbetar i de så kallade fattigdomsfickorna ofta är högre än andelen män, vilket bidrar till att stärka kvinnornas sociala och ekonomiska position.

Procentuellt sett har andelen fattiga inte ökat de senaste åren, men med hänsyn till den höga befolkningstillväxten om 2,8 procent finns det fler fattiga i Jordanien i dag än för fem år sedan. Nästan 70 procent av befolkningen är under 29 år och mer än 50 procent av befolkningen är under 16 år. Något socialförsäkringssystem att tala om finns knappast även om det finns ett statligt program för att hjälpa de allra mest utsatta i samhället. Enligt uppgift undersöker socialministeriet hur den nationella hälsofonden kan

omstruktureras. De många fattiga utgör såväl ett socialt som ett politiskt problem. Det senaste året har levnadsomkostnaderna enligt jordanska uppgifter ökat med drygt sju procent vilket slår hårt inte bara mot de fattigaste utan även mot medelklassen. Den stora vattenbristen i landet utgör ett hot mot en ekonomisk och social utveckling. Vattnet räcker inte till för den växande befolkningen. Det finns även intressekonflikter mellan behovet av dricksvatten och jordbrukets behov.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Kvinnans ställning är förhållandevis svag. Under ytan är Jordanien fortfarande ett samhälle som i hög utsträckning styrs av traditionella värderingar. Landet är i stor utsträckning ett klansamhälle där lojaliteten mellan män består och makten i samhället traditionellt vilar i deras händer. Kvinnor betraktas i mindre grad som individer och mer som en del av familjen, vars kollektiva heder har stor betydelse. En särskilt utsatt grupp kvinnor är de som lever i palestinska flyktingläger. Flyktingarna från Gaza saknar både resedokument och rätt till utbildning för sina barn. En annan utsatt grupp är de utländska hushållerskorna vars rättigheter är starkt begränsade.

Jordanien har ändå delvis lyckats främja kvinnors rättigheter. De jordanska kvinnorna har relativt god hälsa och utbildningsnivå och innehar några av de högre posterna inom statsförvaltning och i den privata sektorn.

Sammanfattningsvis finns följande utmaningar:

- Kvinnors tillgång till den politiska makten (se kapitel nio)
- Hedersmord och våld mot kvinnor
- Medborgarskapsfrågan
- Kvinnors lika rätt att skilja sig
- Ojämlig tillgång till arv, pension och andra sociala förmåner
- Domares möjlighet att låta kvinnor under 18 år gifta sig trots en lagändring
- De gästarbetande hushållerskorna – en utsatt grupp

Hedersmord och våld mot kvinnor

Hedersmord förekommer i Jordanien. MR-aktivister uppger att cirka 20-25 kvinnor dödas varje år av nära familjemedlemmar, med hänvisning till familjens heder. Under perioden januari till och med oktober 2006 rapporterades 15 fall av hedersmord. Förövare kan ges strafflindring i enlighet med den jordanska lagstiftningen (artikel 340) genom att domare, med hänvisning till brottets art

(om en man ertappar sin äkta hälft i färd med att begå äktenskapsbrott), kan utdöma mycket milda straff på endast några månader. Enligt artikel 98 i strafflagen kan en förövare som begår brott i vredesmod, ges ett mildare straff. Denna artikel används flitigt i samband med hedersmord och har i vissa fall minskat fängelsestraffet till ungefär ett halvår.

Våld mot kvinnor i hemmet uppges vara relativt vanligt men rapporteras sällan om. Kvinnor har rätt att anmäla dessa brott men i praktiken är det i många fall socialt omöjligt för dem att göra något åt sin situation. Enligt NCHR har trots allt antalet anmälningar ökat under 2006 vilket kan ses som ett tecken på en ökad medvetenhet hos kvinnor om deras rättigheter. Under året har även polisen etablerat fler lokala enheter för familjefrågor (Directorate of Family Affairs) dit kvinnor kan vända sig. Våldtäkt inom äktenskapet är inget brott enligt jordansk lag.

Skyddet för kvinnor som varit hotade av våld har hittills varit bristfälligt. Från statens håll har hittills det enda skydd som kunnat erbjudas, som brottsförebyggande åtgärd, att dessa kvinnor sätts i fängelse, så kallad "protective custody". År 2005 inrättades ett så kallat "Family Rehabilitation Center" i Amman dit kvinnor som känner sig hotade ska kunna söka sig men detta är ännu inte i drift. Det finns flera NGO som inriktat sig på att stödja kvinnor men behovet överstiger vida dessas möjligheten att hjälpa.

Det existerar en debatt om hedersmord och hedersrelaterat våld. Sedan några år tillbaka rapporterar dagstidningar om våld mot kvinnor, dock i långt mindre utsträckning i den arabiskspråkiga pressen jämfört med den engelskspråkiga. Företrädare för kungafamiljen och regeringen fördömer hedersmord i offentliga sammanhang. MR-aktivister förespråkar ett minimistraff för mord, oavsett motiv eller omständigheter. En sådan lagändring anses kunna ha en avhållande effekt på personer som potentiellt överväger att döda sina kvinnliga släktingar av "hedersskäl".

Medborgarskapsfrågan

Trots försäkringar från regeringen om kommande lagändringar har ingen förändring gjorts av medborgarskapslagen så att kvinnor ges möjligheten att föra över sitt medborgarskap till sina barn. Jordanska kvinnor gifta med utländska män har alltså inte rätt att överföra sitt medborgarskap till sina barn, vilket innebär att det föds en grupp barn i Jordanien vars rättigheter är kraftigt beskurna. En ändring av medborgarskapsfrågan skulle ge kvinnor i de jordanska flyktinglägren rätt att överföra medborgarskap till sina barn, vilket skulle kunna få politiska konsekvenser för "Palestinafrågan" och frågan om återvändande till det palestinska territoriet vid en fredsöverenskommelse.

Kvinnors lika rätt att skilja sig

Parlamentets underhus har flera gånger röstat emot en lagändring som skulle göra det möjligt för kvinnor att skilja sig om de går med på att ge ekonomisk kompensation. Ännu har lagändringen inte passerat parlamentet. I dagsläget finns en provisorisk lag enligt vilken en jordansk kvinna har rätt att skilja sig; men hon får lämna tillbaka all egendom som gavs i samband med giftermålet, enligt NCHR. Kostnaden för en kvinna som önskar skilja sig är således högre än för en man.

Ojämlighet i förhållande till arv, pension och andra sociala förmåner
Frågor om arv regleras av sharia-lagstiftningen och enligt denna har kvinnan endast rätt till en mindre del av arvet då hon inte har ett ansvar att försörja familjen. Kvinnor kan heller inte ärva jordbruksmark, utan endast 50 procent av värdet. Kvinnor som saknar jordanskt medborgarskap har inte heller rätt till hälsoförsäkringar för sig själv eller sina barn.

Domares möjlighet att tillåta giftermål för kvinnor under 18 år

Under 2001-2003 då parlamentets underhus var upplöst, beslutade regeringen om temporära lagändringar i avsikt att förbättra kvinnors rättigheter. Regeringen beslutade att höja minimiåldern för att ingå äktenskap, från 15 år för kvinnor och 16 år för män, till 18 år för båda könen, samt lika rättigheter för kvinnor som för män att begära skilsmässa. Underhuset i parlamentet inledde sitt arbete sommaren 2003 med att rösta ner dessa tillfälliga ändringar med hänvisning till att det strider mot religionen och skulle demoralisera familjetraditioner och värderingar i Jordanien. Trots att lagändringen senare röstades igenom ligger nu makten hos domarna att besluta om att tillåta kvinnor som är yngre än 18 år att gifta sig exempelvis i arrangerade äktenskap. Därigenom urholkas värdet av lagändringen, enligt NCHR.

De gästarbetande hushållerskorna – en utsatt grupp

Det förekommer rapporter om att många kvinnor som arbetar som hushållshjälp lever under närmast slavliknande förhållanden. De har inte rätt att resa utanför Jordanien utan tillåtelse från arbetsgivaren. Den jordanska arbetslagstiftningen täcker inte denna grupp av utländsk arbetskraft och de saknar hälsoförsäkringar och rättslig status i Jordanien. Många känner inte till sina rättigheter, som exempelvis vilken lönenivå de har rätt till. Viss information pekar även på att många hushållerskor inte får regelbunden lön. Ofta är dessa kvinnor rädda att bli av med sitt arbete om de skulle protestera offentligt eller vända sig till domstol, enligt NCHR. Det förekommer endast en mycket begränsad debatt i samhället om villkoren för denna grupp kvinnor. En tanke som diskuteras är att inrätta ett särskilt center dit de kan vända sig för att

få stöd, samt bättre övervaka de agenturer som förmedlar kontakterna. Ett bättre internationellt samarbete mellan jordanska myndigheter, agenturer och myndigheter och agenturer i kvinnornas hemländer, är ett annat förslag som diskuteras.

Enligt uppgifter förekommer handel med kvinnor men det är svårt att få siffror bekräftade. Ett problem enligt NCHR är att en tydlig differentiering mellan människosmuggling och människohandel inte har gjorts. Följden är att det saknas lagstiftning rörande människohandel eftersom det inte finns en tydlig definition av begreppet hos jordanska myndigheter.

15. Barnets rättigheter

Regeringen visar på flera sätt en genuin vilja att söka tillvarata barnens rättigheter, bland annat inom utbildnings- och hälsosektorn där framsteg har gjorts. Med utgångspunkt i barnkonventionen har en nationell lag för att tillvarata barns behov utifrån barnkonventionens artiklar, i samverkan med UNICEF, utarbetats. Lagen har överlämnats till parlamentet men är ännu inte antagen.

Jordanien har gjort en reservation gentemot barnkonventionen som gäller rätten till adoption. Enligt NCHR godkändes nyligen ett system som möjliggör en slags adoption i praktiken men utan att barnet juridiskt adopteras. Detta gäller enbart barn där föräldrarna är okända. Föräldralösa barn som har släktingar som skulle kunna kräva rätt till barnen placeras på barnhem. Enligt nyligen framkomna uppgifter är barnhemmen ofta i mycket dåligt skick

För många barns faktiska livssituation och möjligheter och rättigheter utgör fattigdomen ett verkligt hinder. I familjer med många barn och där föräldrarna har låg utbildning är problemen i allmänhet allra störst. Särskilt gäller det många av de palestinska barn vars familjer kommer från Gaza och som därmed inte omfattas av medborgerliga rättigheter såsom subventionerad hälsovård och kostnadsfri gymnasieutbildning. En växande grupp med utsatta barn är de flyktingar som kommit från Irak och som saknar uppehållstillstånd i Jordanien.

Fortfarande återstår arbete för att även tillgodose barnens intressen inom familjen, och åtgärder för att skydda dem mot utnyttjande av olika slag. I ett samhälle där familjen har en mycket stark roll som inte ifrågasätts är det fortfarande svårt att föra en offentlig debatt om att barn faktiskt kan behandlas illa och till och med utnyttjas sexuellt av medlemmar i den egna familjen.

Det finns inte något adekvat omhändertagande för de barn och ungdomar som utsätts för brott eller begått brott. En särskild enhet vid den jordanska

rikspolisens har etablerats för att på ett bättre sätt ta hand om dessa barn. Fortfarande har polisen rätt att omhänderta barn om de har fyllt tio år.

Barn får inte arbeta om de inte har fyllt 16 år. I praktiken förekommer barnarbete. En nationell studie visar att det verkar som att barnarbete i Jordanien har ökat under det senaste decenniet, främst i åldersgruppen 15-17 år. Det är inte ovanligt att barn i fattiga familjer arbetar i familjens jordbruk efter skolan och på loven eller hoppar av skolan i förtid för att hjälpa till med familjeförsörjningen.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Jordanien har till stor del byggts upp av och utvecklats genom de stora flyktingströmmor som kommit till landet. Mer än halva befolkningen är ursprungligen palestinier som har invandrat i främst två omgångar; efter kriget mot Israel 1948-1949 då Västbanken införlivades med Jordanien och efter kriget 1967 när Västbanken ockuperades av Israel. Palestinier har även senare fortsatt att söka sig till Jordanien, en tredje större våg kom i samband med Kuwaitkrisen 1990-1991.

Den övervägande majoriteten uppbär i dag jordanskt medborgarskap, vilket innebär att de har samma rättigheter och skyldigheter som de så kallade transjordanierna. De jordanska palestinierna är dock underrepresenterade i parlamentet, regeringen och i den offentliga administrationen samt är i den närmaste utestängda från högre positioner inom armén eller säkerhetstjänsten då det bland transjordanierna finns en rädsla för palestiniernas "dubbla" lojaliteter. Samtidigt dominerar den palestinska befolkningen den privata sektorn och utgör majoriteten företagare i landet. En grupp palestinier som inte har erhållit jordanskt medborgarskap är de cirka 150 000 flyktingar som kom till Jordanien från Gaza 1967. Anledningen är att Gaza vid den tidpunkten tillhörde Egypten och jordanska myndigheter har alltsedan dess ansett beviljande av jordanskt medborgarskap vara uteslutet. Frågan bör ses i ett regionalpolitiskt perspektiv.

Den jordanska regeringens åsikt är att alla palestinier skall återvända när Palestinafrågan blir löst. Konsekvenser blir dock att Gazaflyktingarna inte har samma möjligheter som andra i samhället att få hälsovård, skolgång och arbetstillstånd så denna grupp tillhör de allra fattigaste i landet. I oktober 2004 beslutade inrikesministern att gruppen skulle få ett slags uppehållstillstånd för att ge dem större möjligheter att fungera i det jordanska samhället. Det är oklart i vilken utsträckning den typen av tillstånd leder till mer omfattande rättigheter. Personerna kan få ett jordanskt resedokument som saknar så kallat medborgarskapsnummer.

Vidare finns tjerkesiska, tjetjenska, armeniska, kurdiska och bosniska minoriteter i landet som på det hela taget är välintegrerade i samhället.

Islam är statsreligion. 92 procent av jordanierna är sunni-muslimer medan sex procent är kristna. Religionsfrihet råder och det verkar inte finnas någon reell motsättning mellan muslimer och kristna. Från hovet och regeringen betonas istället vikten av en dialog mellan olika religioner och dess företrädare.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Nu gällande lagstiftning i Jordanien innehåller ingen kriminalisering av homosexuella handlingar som sådana. Det finns inte heller några uppgifter om att homosexuella skulle avtjäna fängelsestraff på grund av sin läggning. Däremot är det tydligt att det jordanska samhället traditionellt sett har en mycket negativ syn på homosexualitet och få av dem som är homosexuella deklarerar öppet sin läggning.

18. Flyktingars rättigheter

Jordanien har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention och dess protokoll från 1967. Man har inte heller någon nationell lagstiftning som garanterar skydd för flyktingar. I likhet med andra länder i arabvärlden beror detta främst på den palestinska flyktingfrågan. Flyktingar lyder således under utlänningslagen och kan deporteras av jordanska myndigheter. Vid inresa i Jordanien erhålls visum för tre månader och om detta överskrids med mer än 15 månader kan det leda till deportering, vilket också regelbundet sker.

År 1998 slöt inrikesministeriet en överenskommelse med UNHCR om praktiskt samarbete. De asylsökande som UNHCR-kontoret i Amman ger flyktingstatus får tillåtelse att stanna i landet i upp till sex månader. Under den tiden skall UNHCR försöka finna en varaktig vistelseort för dem i tredje land. Under Saddam Husseins regim i Irak omfattade denna överenskommelse främst irakier som sökte tillflykt i Jordanien. Inför Irak-konflikten 2003 hänvisade den jordanska regeringen till att landet genom historien har öppnat sina gränser för flyende från grannländerna. Men denna öppenhet har också tårt på landets resurser. Regeringen deklarerade därför öppet att den inte var beredd att ta emot flyktingar om inte det internationella samfundet kompenserade för kostnaderna. Gränsen stängdes aldrig i formell mening men gränskontrollen har varit strikt. I takt med att situationen i Irak försämrats alltmer och antalet irakier som söker sig till Jordanien ökat har gränskontrollen under 2006 ytterligare stramats åt och för vissa grupper råder enligt uppgifter från UNHCR totalt inreseförbud. Detta gäller bland annat irakiska palestinier samt irakiska män i vissa åldrar. Även om deportation av irakier inte sker

systematiskt deporteras ändå irakier regelbundet. Många irakier som överskridit sina tre månaders visum befinner sig i Jordanien utan uppehållstillstånd. De tillhör en utsatt grupp som saknar rätt till arbete eller tillgång till samhällets institutioner som hälsovård och skola och som inte heller alltid vågar anmäla när de utsätts för brott av rädsla för deportation.

Sedan våren 2003 registrerar UNHCR-kontoret fortsatt irakier som söker asyl men gör ingen statusbedömning i enskilda ärenden, registreringen gör att de inte skall riskera att sändas tillbaka till Irak. I slutet av september 2006 var drygt 18 500 irakier registrerade hos UNHCR, varav 637 erhållit flyktningstatus medan resterande var asylsökande. Det totala antalet irakier i Jordanien uppgick i oktober 2006 enligt UNHCR till mellan 500 000-700 000.

Ett par tusen flyende som har kommit till Jordanien har samlats i de läger som upprättades i Ruweished nära den irakiska gränsen. Dessa personer saknar arbets- och uppehållstillstånd och utgör en utsatt grupp ifråga om hälsosituation, utbildning, och politiska rättigheter. UNHCR arbetar för att finna vidarebosättning för dem i tredje land. Sverige tog 2004 emot närmare 400 personer inom ramen för den så kallade flyktinkvoten. Under 2006 har ytterligare drygt 100 personer ur denna grupp fått vidarebosättning i Sverige. Den jordanska regeringen har ställt krav på att lägret stängs under 2006 men då det fortfarande återstår en mindre grupp personer i lägret som UNHCR måste finna vidarebosättning för har datumet skjutits upp.

19. Funktionshindrades rättigheter

Jordanien har kommit relativt långt i arbetet med att stärka de funktionshindrades rättigheter. Regeringen har skapat en kommitté som arbetar med en särskild rapport om de funktionshindrades situation. Samtidigt saknas resurser för denna fråga i samhället. Det finns en ambition i Jordanien att tillgodose funktionshindrades särskilda behov.

En lag om funktionshindrade anger deras rätt till särskilt stöd på en rad områden. Ett nationellt råd har inrättats med uppgift att följa upp olika myndigheters och organisationers ansträngningar på området. Det finns bestämmelser om hälsovård och särskild undervisning för personer med funktionshinder. I likhet med vad som gäller övrig offentlig service så lider även denna grupp och deras anhöriga av statens starkt begränsade resurser. Det finns inte möjlighet att ge stöd och hjälp till funktionshindrade familjemedlemmar. Ett annat problem är att det fortfarande råder en kultur av skam vad gäller funktionshinder och inte sällan hålls personer med funktionshinder isolerade från andra i samhället. Nyligen inrättades en kommitté under Socialministeriet med representanter från både staten och det civila samhället (NGO:s) för att främja funktionshindrades rättigheter.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

MR-organisationerna i Jordanien är ännu fåtaliga men antalet växer. Organisationerna för en dialog med regeringen i olika MR-relaterade frågor. De genomför också seminarier och kurser i syfte att främja en ökad medvetenhet om individers mänskliga rättigheter. Enligt en lag från 1966 har enskilda organisationer endast rätten att arbeta inom sitt strikt definierade fackområde vars plan och aktiviteter har godkänts av ansvarigt ministerium. Jordanska organisationer har enligt lagen inte rätt att erhålla finansiering från utlandet utan särskilt tillstånd från ministeriet. I praktiken följs inte denna regel upp. En ny lag om rätten och möjligheten för enskilda organisationer att verka i Jordanien har diskuterats en längre tid utan att ha lett till något resultat. Fortfarande är det svårt för enskilda organisationer att registrera sig i vederbörlig ordning. Många organisationer har registrerat sig hos industriministeriet som icke vinstdrivande företag för att över huvud taget få någon rättslig status.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Fler och fler givarländer har de senaste åren ökat sitt stöd för att främjande av mänskliga rättigheter och demokrati i Jordanien. EU-kommissionen genomför ett treårigt pilotprogram och ger stöd till ett antal enskilda organisationer som arbetar med dessa frågor, bland annat med rådgivning, juridisk hjälp och utbildning i skolor. Även olika FN-organ samarbetar med ministerier och organisationer på området. Sida har inkluderat främjande av demokrati, mänskliga rättigheter, kultur och media i Mellanöstern och Nordafrikaregionen som biståndssektor. Sida planerar tillsammans med UNDP ett treårigt stöd till NCHR för att utveckla och stärka NCHR:s kapacitet. Den svenska organisationen "Kvinna till kvinna" driver ett mindre Sida-finansierat projekt i landet. Jordanien inbjuds också att delta i Sidas Internationella kurser där flera berör främjandet av mänskliga rättigheter.